

Pentru cine și ce lucrează băncile?

Daniel Dăianu

Articol publicat și în *Adevărul* adevarul.ro/economie/bani/pentru-lucreaza-bancilei-1_54ddc14c448e03c0fd90d907/index.html în data de 13 februarie 2015

Scandalul recent ce implică componenta elvețiană de *private investment* (investiții ale persoanelor particulare) a colosului bancar HSBC nu trebuie să surprindă pe cei ce știu ce se întâmplă în industria bancară, cu bune și rele.

Partea bună a lucrurilor privește funcții esențiale ale băncilor, de intermediere financiară (finanțare a activității economice). De când a irupt criza financiară, au ieșit însă la iveală, sau au fost puse mai bine în relief, aspecte obscure și urâte, o deraiere a finanței de la ceea ce presupune o relație fiduciară, de încredere cu clienții onești.

Nu cu mult timp în urmă, am scris un text în care evocam cuvintele lui Mark Carney, șeful Băncii Angliei (bancă centrală a Marii Britanii) și președinte al *Financial Stability Board* (ce coordonează reglementarea și supravegherea sistemului financiar pe plan global); după întâlnirea grupului G20 de la Brisbane, în noiembrie 2014, el a afirmat că problema nu este a câtorva mere stricate, ci a lăzii în care acestea sunt ținute!

Că există o mare problemă de cultură instituțională, de modele de afaceri și practici în industria financiară. Altfel spus, că în goana după profit și așa numită „shareholder value” (profit al acționarilor), au neglijat riscurile, economia în ansamblu. Fiind în Parlamentul European am pledat în favoarea reformării supravegherii și reglementării industriei financiare. Texte ale mele în acest sens au fost cuprinse în volumul „Când finanța subminează economia și corodează democrația” în 2012, ce a urmat volumului „Capitalismul încotro” din 2009 intrând în coliziune cu teze ale celor care se opun reglementării piețelor financiare. **Eu cred că viața arată cu claritate unde șade dreptatea.** Scandalurile s-au ținut lanț în ultimii ani revelând modul în care jucători mari din lumea financiară manipulează piețe de bază (*valutară, a produselor/ commodities, a creditului*). Când premierul britanic David Cameron, nota bene, lider al Partidului Conservator, și parlamentul britanic sunt forțați de împrejurări să ceară investigații serioase asupra practicilor băncilor la ani buni după 2007, ne dăm seama cât de adânc a săpat răul ajungând la rădăcină.

Cazul HSBC privește modul în care a fost înlesnit unor persoane fizice să eludeze fiscal din țările ale căror cetățeni sunt. În 2008 a izbucnit un scandal între Germania și Liechtenstein, Berlinul acuzând micul ducat de protejarea a numeroși cetățeni germani, care au încercat să evite plată obligațiilor către fisc. În Franța, ministrul bugetului Jerome Cahuzac a demisionat în 2013 deoarece avea un cont ascuns în Elveția. Avem și faimoasa listă dată de doamna Christine Lagarde guvernului grec și care indică mulți evazioniști cu conturi în străinătate.

Este de menționat că nu numai sucursala din Elveția a HSBC are probleme legate de facilitarea evaziunii fiscale; sunt nume grele din lumea bancară helvetică care au probleme cu autorități străine, cu cele americane în special, în această privință. Notabilă este o luare de

poziție a influentului *Financial Times* în 10 februarie a.c.; într-un editorial, se spune că autoritățile elvețiene, care l-au urmărit în justiție pe Herve Falciani (cel care a devoalat lista cu pricina de la HSBC), ar trebui mai degrabă să observe că ceva este strâmb în cultura bancară. Scandal a provocat și conduita unor mari firme, cu Luxembourg fiind protagonist al convenției între autoritățile dintr-un stat membru al UE și companii internaționale care „optimizează fiscal”. **Și Belgia pare să intre în atenție prin tratamentul privilegiat acordat unor firme internaționale.** Cum poți califica ce fac companii globale care au afaceri de zeci de miliarde în SUA, sau în Marea Britanie și care plătesc sume ridicol de mici fiscului din aceste țări. Despre ce etică corporatistă vorbim într-o asemenea situație, despre ce responsabilitate socială?

Sunt aspecte ce nu sunt în regulă de foarte mult timp în ceea ce numim *private banking*, chiar dacă în SUA, de pildă, IRS (*Internal Revenue Service*/ un fel de ANAF) este o instituție extrem de temută și eficace. Dar paradisuri fiscale și secretivitatea unor sisteme bancare (nu numai a celui elvețian) au permis unor persoane fizice și firme să se sustragă de la plata taxelor și impozitelor, să spele bani, să finanțeze activități ilegale, inclusiv operațiuni de crimă organizată. Unii ar zice că s-a tolerat, acceptat așa ceva, întrucât această secretivitate era privită ca inexpugnabilă; că interese statornice se întâlneau pentru menținerea unui astfel de statut. Probabil, **chiar instituții specializate erau interesate să vadă „traseul banilor” sume mari fiind utilizate în afaceri cu droguri, armament, țigete, diamante, traficul de persoane** etc. Să avem în vedere și relațiile între fostele metropole și conducători din fostele colonii, dintre care numeroși cu conturi în țara cantoanelor. Sunt și interese ale unor bănci de a avea conturi grase ale unor potențați din țările arabe și țări africane. Și să nu uităm că Elveția, chiar dacă țară neutră, a rămas, unii ar spune în mod miraculos, în afara celui de-Al Doilea Război Mondial, deși este în centrul Europei; așa s-a întâmplat și în Primul Război Mondial. Au fost multe interese pentru a menține statutul financiar și în politica internațională a Elveției.

Dar o stare de fapt a fost ruptă, în opinia mea, de ce s-a întâmplat în septembrie 2001 și apoi de impactul crizei financiare și economice. Lupta împotriva terorismului, în primul rând, apoi a crimei organizate tentaculare și tot mai periculoasă, a obligat la spargerea secretelor, la efortul de a întrerupe circulația banilor murdari, care finanțează activități teroriste și ilegale. Criza financiară și economică a provocat mari stricăciuni în lumea industrializată și a tensionat enorm bugetele publice. Ceea ce era permis unor mari firme acum să zicem 6-7 ani devine tot mai dificil în noile circumstanțe. **Cum poți argumenta cetățenilor că trebuia salvată industria financiară când mari companii se sustrag de la plata taxelor și impozitelor prin tot felul de a„optimizări” și subterfugii legislative.** Avem și o stare de spirit în Europa care pune la îndoială capacitatea guvernelor de a livra bunuri publice, ordine și siguranță; de aici și ascensiunea unor formațiuni politice extremiste, pe stânga și pe dreapta.

Contextul schițat mai sus este cel care arată de ce nu puține bănci mari se află în ipostaze delicate din cauza unei conduite inacceptabile. Cei care conduc HSBC acum, afirmă că este vorba de o listă veche, că multe s-au schimbat în bine. Problema este că, așa cum se arată în reuniuni ale autorităților de reglementare și supraveghere europene și la nivel global, industria financiară are carențe flagrante de guvernantă corporativă, de modele de afaceri, privind

respectul față de clienți, responsabilitatea socială. La ultima reuniune a ESRB (Consiliul European pentru Risc Sistemic) din 2014, în decembrie, s-a subliniat că riscuri sistemice sunt create de conduita proprie a unor grupuri financiare (bancare).

Cetățenii europeni au dreptul de a face plasamente în tot teritoriul UE întrucât operează logica pieței unice, a circulației libere a capitalului, Elveția fiind inclusă în această arie. Problema este că sunt persoane care vor să eludeze fiscalitatea națională, ca să nu mai amintesc de cei ce vor să își ascundă urmele din cauza unor activități certate cu legea, criminale. Aici apare responsabilitatea băncilor. Pot ele închide ochii? Au dreptul să facă așa ceva? Este adevărat că nu întotdeauna poți cunoaște suficient de bine o persoană, o firmă, astfel încât să eviți o clientelă certată cu norme de conduită corectă în afaceri, implicată în operațiuni ilegale.